

Ne glasajmo, organizirajmo se!

Čini se nevjerojatnim da nakon više od 100 godina parlamentarnih borbi, ljevica još uvijek smatra da je sudjelovanje na izborima dobra stvar. Još nevjerojatnije od toga je to što određeni anarhistički mislioci tvrde slične stvari. Nedavni razvoj događaja na ljevici i unutar anarhističkog pokreta SAD-a čine predstavljanje anarhističkih argumenata protiv sudjelovanja na izborima vrijednim truda.

Murray Bookchin, anarhistički teoretičar koji je obično razuman, tvrdi da bi anarhisti trebali sudjelovati na lokalnim izborima kako bi putem njih stvorili direktno demokratske plenuma zajednica i, na kraju, slobodarsku kontra-moć suprotstavljenu državi, a baziranu na konfederacijama ovih samoupravnih plenuma.

Prije nego što raspravimo Bookchinove argumente, proći ćemo kroz osnovne anarhističke argumente protiv sudjelovanja na izborima i glasanja. Jedna stvar koju odmah možemo ustvrditi jest to da se čini kako gotovo nitko od „znanstvenih“ socijalista ne želi primijeniti znanstvenu analizu na svoje taktike. Kada bi to učinili ubrzo bi došli do zaključka da je praksa iznova i iznova potvrdila anarhističke analize, a ne marksističke. Uostalom, upravo je Bakunjin bio taj koji je 1869. (tri godine prije nego što je Marx počeo promicati svoj parlamentarizam unutar Prve internacionale) predvidio da kada „radnici... pošalju obične radnike... u zakonodavne skupštine... Radnici-zastupnici transplantirani u buržoaski okoliš, u okruženje čisto buržoaskih ideja, zapravo će prestati biti radnici i, postavši državni, oni će se pretvoriti u buržuje... Jer ljudi ne oblikuju svoj društveni položaj; baš naprotiv, on oblikuje njih.“ [**The Basic Bakunin**, str. 108] Slično tome, Kropotkin je tvrdio da „što više moći socijalisti zadobiju u današnjem buržoaskom društvu i državi, to će prije njihov socijalizam izumrijeti.“ [**Kropotkin's Revolutionary Pamphlets**, str. 189] Povijest je pokazala da su anarhisti bili u pravu – nažalost čini se da većina marksista povijest smatra nebitnom za svoju politiku.

Što je to država?

Prvo pitanje koje si moramo postaviti kada procjenjujemo vrijednost korištenja izbora za promociju socijalističkih ideja jest „što je to država?“ Je li ona nekakvo neutralno tijelo koje mogu koristiti sve društvene klase, ili je ona prije instrument klasne vladavine, mašinerija koja postoji zbog zaštite bogatstva i moći kapitalističke klase te nametanja njenog prava vlasništva i autoriteta? Anarhisti tvrde da je ovo drugo slučaj. Većina marksista se s tim slaže, iako odbacuju anarhistički zaključak da ne bismo trebali sudjelovati u njenom radu. Umjesto toga oni, poput Lenjina, smatraju kako je nužno „da se korištenjem današnje države proletarijat pripremi za revoluciju“ isticanjem kandidata na izborima i nastojanjima da ih se izabere. Drugim riječima, slažemo se oko toga što država čini ali ne i oko toga treba li je koristiti kako bismo se pripremili za revoluciju.

Ova rasprava je vrlo stara. Ona seže sve do kasnih 1860-ih i ranih 1870-ih kada se unutar Prve internacionale raspravljalo o pitanju „političkog djelovanja“. Marx se zalagao za formiranje nezavisnih radničkih partija koje bi, da se poslužimo njegovim riječima iz 1880, pravo glasa pretvorile iz sredstva prevare, kakvo je ono bilo ranije, u oruđe emancipacije. Engels je već 1895. tvrdio da je povijest pokazala kako je Marx bio u

pravu – „Još je Komunistički manifest proglasio osvajanje općeg prava glasa, demokracije, jednim od prvih i najvažnijih zadataka borbenog proletarijata... naši radnici su to odmah shvatili ozbiljno... I od tog dana nadalje koristili su pravo glasa na način koji im se isplatio tisuću puta i poslužio kao model radnicima svih zemalja. Oni su pravo glasa... pretvorili iz sredstva prevare... u oruđe emancipacije.“ Sudjelovanje na izborima je marksistima također omogućilo da dopru do masa, ukinu antisocijalistički zakon, prisile ostale stranke da brane svoja uvjerenja i postupke pred čitavim stanovništvom te da procjene svoju snagu. Zaista, Engels je tvrdio da je „uspješnim korištenjem općeg prava glasa... nastala potpuno nova metoda proleterske borbe“ te da „državne institucije u koje je organizirana buržoaska vladavina, radničkoj klasi nude još više mogućnosti za borbu protiv tih istih državnih institucija“ i zbog toga su se radnici tokom izbora „natjecali s buržoazijom za svako mjesto“. [The Marx-Engels Reader, str. 565-6]

Takvo gledište je prisutno i kod modernih sljedbenika Marxa i Engelsa. U Engleskoj je Socijalistička radnička partija (eng. Socialist Workers Party), nakon kukanja nad odlukom drugih ljevičarskih skupina da nastupaju nezavisno od Socijalističkog saveza Londona (eng. London Socialist Alliance, LSA) podijele socijalističke glasove na lokalnim izborima, ustvrdila kako bi „da je ljevica bila ujedinjena, Paul Foot iz LSA-a sada bio član gradske skupštine.“ Nastavljaju tvrdnjama da je on „mogao biti glas protiv bilo kakvog popuštanja u smjeru privatizacije podzemne željeznice, izazov milijunašima na visokim administrativnim pozicijama, osoba koja bi skretala pažnju na najrazličitije borbe i kampanje.“ Oni tvrde da će „mnogi sindikalci i aktivisti zahtijevati da sljedeći put ne smije biti takve razjedinjenosti.“ Također, ukazuju na izborne rezultate kandidata Socijalističke partije izvan Londona kao na „dobar znak.“ [Socialist Worker, 13. svibnja, str. 5] Stvari su se zaista promijenile od vremena kada bi ugledni socijalistički kandidati podijelili laburističke glasove i Torijevcima omogućili pobjedu!

SWP i druge trockističke grupe u očitom napuštanju mase „tradicionalnih“ laburističkih glasača od strane njihove partije i razočaranju mnogih laburističkih aktivista postupcima Blaira i njegovog New Laboura vide potencijalnu priliku (i potencijalne članove). Vrlo je vjerojatno za pretpostaviti da će oni koristiti argument kako je sudjelovanje na izborima **nadopuna** direktnoj akciji i kako moramo koristiti sva dostupna sredstva kako bismo izborili poboljšanja i ojačali naš utjecaj i organizacije unutar kapitalizma, uključujući i sudjelovanje na izborima.

Međutim neobična stvar je to da su sve partije koje su odlučile „nadopuniti“ direktnu akciju izborima s vremenom postajale sve više birokratske i reformističke, napuštajući direktnu akciju u korist trajnog i sve većeg uspjeha na izborima (zaista, pobjeda na izborima je uskoro postala jedinom svrhom i ciljem njihovog djelovanja). Ovo se dogodilo njemačkoj Socijaldemokratskoj partiji i njemačkim Zelenima – partijama koje su razdvajala desetljeća ali koje su ujedinjavale njihove taktike. Stoga se kratki pregled relevantne povijesti čini prikladnim.

Povijest se ponavlja?

Marx je jednom izjavio da se događaji u svjetskoj povijesti događaju dvaput – prvi put kao tragedija, drugi put kao farsa. Kako bismo shvatili zbog čega anarhisti odbacuju ideju o korištenju izbora od strane socijalista za promicanje vlastitih ideja moramo se osvrnuti na ranije primjere socijalista i radikala koji su koristili tu taktiku. Poučno je to učiniti. Georgij Plehanov, otac ruskog marksizma, u svojem djelu **Anarhizam i socijalizam** iz 1895. na sljedeći način argumentira protiv anarhističke kritike sudjelovanja na izborima:

„Korumpirajući utjecaj parlamentarne okoline na radničke predstavnike jest ono što anarhisti sve do današnjeg dana smatraju najjačim argumentom u njihovoj kritici političke aktivnosti socijaldemokrata. Vidjeli smo na što se svodi njena teorijska vrijednost. A čak i površno poznavanje povijesti njemačke Socijalističke partije dovoljno je da ilustrira na koji je način u praktičnom životu odgovoreno na anarhistička shvaćanja.“

Ironije povijesti neprestano zapanjuju. Danas su upravo anarhisti ti koji mogu uprijeti prstom u političku aktivnost njemačke socijaldemokracije kao dokaz ispravnosti svoje politike. Kao što to Murray Bookchin ispravno tvrdi, SPD-ova potpora Prvom svjetskom ratu iz 1914. nije se pojavila niotkuda. Umjesto toga, ona je bila krajnji produkt godina djelovanja unutar buržoaskih institucija:

„Socijaldemokratski zastupnici u državnim zakonodavnim tijelima su u južnoj Njemačkoj, gdje su Bismarckove represivne mjere bile slabije, već tokom 1890-ih godina sklapali oportunističke kompromise sa svojim liberalnim kolegama i pokušavali ublažiti revolucionarnu retoriku partijskog vodstva na nacionalnoj razini. I među socijaldemokratskim zastupnicima u Reichstagu također se počelo pojavljivati eksplicitno desno krilo... Do 1890-ih, partija je postajala odveć uspješna, promicanjem kozmetičkih reformi potpuno u okvirima Reicha...“

„Naposljedku je kontradikcija između partijske retoričke odanosti marksizmu i njenog rastućeg oportunističkog pragmatizma izišla na vidjelo tokom teorijske debate koja je od oko 1898. do 1904. bjesnila između... Revizionizma i pristalica... revolucionizma.“ [The Third Revolution, br. 2, str. 293-5]

Neuspjeh socijaldemokracije također nije moguće svaliti na organizacijske probleme koje će razriješiti Lenjinov „demokratski centralizam.“ Suprotno uobičajenom mitu, SPD „je bila vrlo centralizirana partija čiji su kongresi nametali strogu disciplinu kada je to bilo potrebno... Ta je disciplina bila posebno izražena unutar SPD-ovog **kluba zastupnika** u Reichstagu, gdje su zastupnici bili obvezani o svakoj temi glasovati u skladu s politikom koju je odobrila većina na sastanku članova partije, bez obzira na to da li se oni osobno s njom slažu... centralizam i disciplina partijske strukture služili su ograničavanju utjecaja članstva na donošenje važnih odluka, kao što je to posvjedočeno ustupcima sindikatima koje je vodstvo dogovorilo iza zatvorenih vrata i ogromnom moći koja je nagomilana u rukama partijske birokracije.“ [Op. Cit., str. 302-3]

Prema tome, ovdje imamo veoma centraliziranu, marksističku partiju koja koristi buržoaske izbore kao što su to Marx i Engels preporučali i za što se SWP (i drugi) zauzimaju danas. Kakav je bio krajnji rezultat? Postupno i klizavo potonuće u reformizam, skriveno iza radikalne retorike. U svim velikim i uspješnim socijaldemokratskim partijama, revolucionari svijeta radili su političke kompromise koji

su se svodili na *de facto* prihvaćanje reformizma i revizionizma. Kao što je to rekao jedan od najistaknutijih povjesničara ovog razdoblja: „*distinkcija među kandidatima postala je uglavnom subjektivna, više razlika u idejama pri evaluaciji realnosti nego razlika na području djelovanja.*“ [C. Schorske, **German Social Democracy**, str. 38]

Umjesto da uzroke takvog ponašanja potraži u taktikama i djelovanju socijaldemokrata kao i u prirodi kapitalističke države, Lenjin je krivnju svalio na imperijalizam. To je ono što je poticalo oportunistički, jer su „*visoki monopolistički profiti... njima [buržoaziji] učinili ekonomski isplativim korumpiranje pojedinih dijelova radničke klase*“ (zaista, „*dio britanskog proletarijata postaje buržoazija*“). Korisna analiza zbog toga što marksističku politiku oslobađa bilo kakve krivnje za ono što se dogodilo.

Zelenjava je zdrava?

Trockisti poput onih iz SWP-a su jako dobro svjesni događaja povezanih s degeneracijom socijalne demokracije, međutim oni tvrde da su naučili povijesnu lekciju. Jedna druga radikalna partija, njemački Zeleni, je 1980-ih godina također slijedila isti put kao njemački socijaldemokrati. Tvrdeći za sebe da su „*anti-partijska partija*“ oni su se zalagali za kombinaciju direktne akcije i sudjelovanja na izborima kao sredstva širenja ekološke poruke i pružanja fokusa i dodatne snage različitim anti-parlamentarnim borbama i grassroots aktivnostima. Na njihovu žalost, povijest se ponovila. Koristeći iz početka parlament samo kao sredstvo širenja svoje poruke, ove partije su na kraju počele glasove smatrati važnijima od same poruke.

Janet Biehl sumira učinke pokušaja kombiniranja radikalne izborne agitacije i direktne akcije na njemačku Zelenu stranku: „*njemačke Zelene, nekada uzor čitavom svjetskom zelenom pokretu, danas treba smatrati nepodnošljivo normalnima, kao što je to izjavio i njihov de facto šef. Sada odlagalište karijerista, Zeleni odudaraju samo brzinom kojom se stara shema karijerizma, partijske politike i svega po starom još jednom odigrala u njihovoj sagi kompromisa i izdaje principa. Skriveni ispod površnog vela svojih starih vrijednosti – zaista tankog vela – sada se mogu do mile volje boriti za položaje i raditi kompromise... Postali su 'praktični', 'realistični' i 'orijentirani na moć'. Ova bivša Nova ljevica ubrzano stari, i to ne samo u Njemačkoj nego svugdje. Ali opet, ista se stvar dogodila S.P.D.-u u kolovozu 1914., zbog čega se onda ne bi dogodila Zelenima 1991.? Tako je i bilo.*“ [„*Party or Movement?*“, **Greenline**, br. 89, str. 14]

Ovo je, na žalost, krajnji rezultat svih takvih pokušaja. Zagovaratelji političkog djelovanja na kraju se mogu pozvati samo na dobre namjere i karakter svojih kandidata. Međutim anarhisti prezentiraju analizu struktura i drugih utjecaja koji određuju način na koji će se karakter uspješnih kandidata i političkih partija mijenjati. Drugim riječima, suprotno marksistima i drugim radikalima, anarhisti prezentiraju materijalističku, znanstvenu analizu dinamike sudjelovanja na izborima i njenog utjecaja na radikale. A argumenti marksista i ostalih radikala se, poput većine oblika idealizma, spotiču o realnost dok njihova teorija „*pod izgovorom političke taktike neizbježno vuče i upliće svoje sljedbenike u beskrajne kompromise s vladama i političkim partijama; to jest, gura ih prema otvorenoj reakciji.*“ [Bakunin, **Op. Cit.**, str. 288]

Bolji vođe?

Kao što možemo vidjeti, iako postoje naizgled uvjerljivi argumenti u korist sudjelovanja radikala na izborima, oni naposljetku ne uzimaju u obzir prirodu države i korumpirajući utjecaj koji ona ima na radikale. Ukoliko nas povijest išemu uči, onda je to da će krajnji rezultat sudjelovanja radikala na izborima biti to da će oni do vremena kada budu izabrani na položaj drage volje učiniti ono za što su ranije tvrdili da bi desnica učinila. Mnogi za ove izdaje krive izabrane pojedince, tvrdeći da moramo izabrati bolje političare, odabrati bolje vođe. Prema viđenju anarhista to je potpuno pogrešan način razmišljanja zbog toga što problem leži u upotrijebljenim sredstvima, a ne u dotičnim pojedincima.

Na najosnovnijoj razini, sudjelovanje na izborima za posljedicu ima to da partija koja koristi ovu taktiku s vremenom postaje sve više umjereni i reformistička – partija zapravo često postaje žrtvom vlastitog uspjeha. Kako bi dobila glasove, partija se mora doimati „umjerenom“ i „praktičnom“ a to znači raditi unutar sistema. To je pak značilo da (da se poslužimo riječima Rudolfa Rockera):

„Sudjelovanje u političkom životu buržoaske države radnički pokret nije dovelo ni milimetar bliže socijalizmu, ali je zahvaljujući ovoj metodi socijalizam gotovo u potpunosti zgnječen i osuđen na beznačajnost... Sudjelovanje u parlamentarnoj politici djelovalo je na socijalistički radnički pokret poput podmuklog otrova. Ono je uništilo vjeru u nužnost konstruktivne socijalističke aktivnosti, i najgore od svega, nagon prema samo-pomoći, usađujući u ljude pogubnu zabludu da spas uvijek dolazi odozgo.“
[Anarcho-Syndicalism, str. 49]

Ovo se korumpiranje ne događa preko noći. Alexander Berkman je pokazao kako ono polako napreduje kada je napisao:

„[Socijalističke partije su u početku] tvrdile da politiku namjeravaju koristiti isključivo u propagandne svrhe... i sudjelovale su na izborima kako bi dobile priliku zagovarati socijalizam.

„Ovo se može učiniti kao bezazlena stvar ali ona se pokazala katastrofalnom za socijalizam. Jer nema veće istine od toga da sredstva koja koristiš kako bi postigao svoj cilj uskoro sama postaju tvojim ciljem... [prema tome] Postoji dublji razlog za ovu konstantnu i redovitu izdaju [od dolaska pojedinačnih lopova na vlast]... nitko ne postaje lopov ili izdajica preko noći.

„Moć je ta koja korumpira... Povrh toga, [izabrani] socijalisti su, čak i uz najbolje namjere... potpuno nemoćni u ostvarivanju bilo čega socijalističke prirode... Demoralizacija i izopačenje [do kojega ovo dovodi] napreduju malo pomalo, toliko postupno da dotični pojedinac to jedva primjećuje... [Izabrani socijalist] percipira da ga [drugi političari] smatraju predmetom ismijavanja... i postaje mu sve teže osigurati mjesto za govornicom... on zna da niti svojim govorima niti svojim glasom ne može utjecati na rad parlamenta... Njegovi govori čak ni ne dopiru do javnosti... [i tako] On apelira na glasače da izaberu još drugova... Godine prolaze... [i] određen broj ih... je izabran. Svaki od njih prolazi kroz isto iskustvo... [i] ubrzo dolazi do zaključka... [kako] Oni moraju pokazati da su praktični ljudi... da čine nešto za svoje birače... Situacija ih na ovaj način prisiljava na 'praktično' sudjelovanje u radu parlamenta, na 'sjedanje za

stol', na zauzimanje stava prema stvarima kojima se zakonodavno tijelo zapravo bavi... Provedeći godine u takvom okruženju, uživajući u dobrim poslovima i plaći, izabrani socijalisti i sami postaju sastavni dio političke mašinerije... S rastućim uspjehom na izborima i osiguravanjem političke moći oni postaju sve konzervativniji i zadovoljniji postojećim stanjem. Udaljavanjem od života i patnji radničke klase, životom u buržoaskom okruženju... oni su postali, kako to nazivaju, 'praktični'... Moć i položaj su postupno ugušili njihovu savjest a oni nemaju dovoljno snage i poštenja da plivaju protiv struje... Oni su postali najčvršći bedem kapitalizma.“ [What is Communist Anarchism?, str. 78-82]

I tako je „politička moć koju su željeli osvojiti postupno osvojila njihov socijalizam sve dok od njega nije ostalo gotovo ništa.“ [Rudolf Rocker, **Op. Cit.**, str. 50] Ovo se dogodilo unatoč revolucionarnim idejama koje su ih nadahnjivale. Doista, bili su uvučeni u „praktične“ stvari gotovo od samog početka. Riječima Wilhelma Liebknechta, jednoga od originalnih vođa njemačke socijaldemokracije:

„U ranim stadijima, dok smo još imali malo sljedbenika, odlazili bismo u Reichstag [njemački parlament] i koristili ga isključivo ili gotovo isključivo za propagiranje naših ideja. Ali vrlo smo se brzo upleli u praktične stvari.“

Međutim, mnogi radikali odbijaju naučiti ovu povijesnu lekciju i uporno pokušavaju stvoriti novu partiju koja neće ponoviti sagu kompromisa i izdaja kroz koju su prošle sve druge radikalne partije. I onda kažu da su anarhisti utopisti! Drugim riječima, zaista je utopistički misliti da „(Ne) možeš skočiti u močvaru i ostati čist.“ [Alexander Berkman, **Op. Cit.**, str. 83] Takvi su rezultati odbacivanja (ili „nadopunjavanja“ izborima) direktne akcije kao sredstva za promjenu stvari. „... odreći se svoje predanosti direktnoj akciji u ime 'rada unutar sistema'“, za sve društvene pokrete „znači uništiti njihov identitet kao društveno inovativnih pokreta. To znači ponovno se utopiti u beznadnoj baruštini 'masovnih organizacija' koje teže ugledu umjesto promjeni.“ [Murray Bookchin, **Toward an Ecological Society**, str. 47]

Loši vođe ili loš sustav?

SWP oplakuje činjenicu da je uspješni Livingstone (Ken Livingstone, britanski političar, član Laburističke stranke, op. prev.) „odmah učinio ogromne ustupke silama koje se nalaze desno od njega.“ Umjesto da ove postupke smjesti u institucionalni kontekst pritiska koje na izabranu osobu vrše državna mašinerija i krupni biznis, SWP ove odluke prikazuje kao slabost pojedinca. Oni tvrde da „moramo nastaviti s pritiskom kako bismo Livingstonea natjerali da sluša obične stanovnike Londona, a ne predstavnike biznisa.“ Uz ekonomske pritiske kapitalista koji proizlaze iz bijega kapitala, povlačenja podrške itd., predstavnici su također suočeni i s pritiscima unutar same države zbog birokracije koja dolazi s centralizmom. Postoji razlika između države i vlade. Država je trajna zbirka institucija zacementiranih struktura moći i interesa. Vladu sačinjavaju različiti političari. Upravo su institucije te koje, zahvaljujući svojoj trajnosti, posjeduju moć u državi, a ne predstavnici koji dolaze i odlaze. Ne možemo očekivati da će različiti političari različito reagirati na identične pritiske. Međutim SWP sve ovo ignorira i umjesto toga želi da Ken Livingstone bude veći socijalist i da bude u stanju ignorirati zahtjeve dominantne klase u društvu dok upravlja jednim dijelom **njenog** zaštitnika i stvorenja, države!

Oni također tvrde da slab odaziv birača na izbore predstavlja „znak duboke otuđenosti milijuna ljudi od čitavog političkog sistema, sistema koji ne odražava njihove stavove i koji im ne daje glas.“ [str. 5] Po svoj prilici SWP nastoji ovim ljudima dati „glas“, uključiti ih u politički sistem potičući ih da glasaju za različite socijalističke saveze. Oni to mogu učiniti jedino prevladavanjem otuđenja koje ljudi osjećaju prema kapitalističkom sustavu osiguravanjem da on **počne** „odražavati njihove stavove.“ Ako je to slučaj onda ovo zasigurno povlači za sobom to da će SWP raditi unutar kapitalističkog sustava, pokušavajući na njega utjecati iznutra, i neminovno se izložiti istim institucionalnim pritiscima koji su generirali reformističke tendencije kod Socijaldemokrata i Zelenih. Osim, naravno, ako SWP ne tvrdi da su **ideje** partijskog vodstva, a ne socijalno okruženje u kojem ono djeluje, odlučujući faktor?

Da bi ovo moglo biti po srijedi vidljivo je iz djela **Last Memoirs** Williama Gallachera. Gallacher je prije Prvog svjetskog rata bio aktivni sindikalist iz Glasgowa u Škotskoj i zvijezda vodilja Clyde Workers' Committee-a (radnički komitet osnovan 1915. mimo službenih sindikata kako bi se borio protiv odluke britanskog parlamenta – tzv. Munitions of War Act – kojom su privatne kompanije koje su opskrbljivale vojsku stavljene pod direktnu kontrolu novoosnovanog ministarstva municije, koje je pak reguliralo plaće, radne uvjete i sate, a radnik je mogao biti kazneno gonjen ako da otkaz, op. prev.). Nakon rata bio je vodeći anti-parlamentarni komunist a Lenjin je pisao protiv njegovih ideja u svojem djelu **Dječja bolest „ljevičarstva“ u komunizmu**. Gallacher je posjetio Moskvu gdje je tvrdio da će parlament korumpirati sve predstavnike radničke klase. Lenjin ga je na to upitao bi li on sam postao korumpiran kada bi ga izabrali u parlament. Gallacher mu je odgovorio, „*Ne, siguran sam da me buržoazija ne bi mogla korumpirati ni pod kakvim okolnostima*“ i time je njegovoj anti-parlamentarnoj politici došao kraj! Nije ni potrebno naglasiti da snaga volje većine „revolucionarnih“ parlamentaraca ne dosiže Gallacherov visoki nivo. Međutim, ono što ovdje **jest** bitno je činjenica da su Lenjinovi argumenti bili fundamentalno idealističke prirode, koncentrirajući se na namjere i snagu volje dotičnih pojedinaca umjesto na materijalističku analizu temeljenu na prirodi kapitalističke države, načinu na koji je ona strukturirana kako bi štitila i nametala vladavinu buržoazije, utjecajima i pritiscima trajnog državnog aparata na izabrane predstavnike, ekonomskom pritisku koji vrši kapital, i tako dalje.

Partije i vlast

Parlamentarna borba ima centralizirajući učinak na pokrete koji se njome koriste. Političko djelovanje počinje se izjednačavati s parlamentarnim aktivnostima koje u ime naroda provode njegovi predstavnici, dok je 'baza' svedena na ulogu pasivnog podupiranja. Samo su vođe aktivno uključeni i glavni naglasak je na njima. Uskoro se počinje prihvaćati zdravo za gotovo da su oni ti koji bi trebali kreirati politiku (ignorirajući čak i konferencijske odluke kada je to potrebno – koliko se puta dogodilo da su političari okrenuli ploču i učinili upravo suprotno od onoga što su obećali ili uveli mjere koje su u direktnoj suprotnosti s partijskom politikom?). Partijske konferencije na poslijetku jednostavno počinju nalikovati na parlamentarne izbore, s članovima partije koji podupiru ovog ili onog vođu.

Stranka ubrzo počinje odražavati podjelu između manualnog i mentalnog rada toliko nužnu za kapitalistički sustav. Umjesto samo-aktivnosti i samoodređenja radničke klase imamo supstituciju, a vodstvo koje ne pripada radničkoj klasi i koje djeluje **umjesto** ljudi

zamjenjuje samoupravljanje u socijalnim borbama i uobličuje se unutar same partije. Parlamentarna borba jača dominaciju vođe nad partijom i partije nad ljudima koje tvrdi da predstavlja. A prave uzroke i rješenja problema s kojima se suočavamo vodstvo, naravno, mistificira i o njima se rijetko raspravlja kako bi se koncentriralo na popularna pitanja koja će osigurati pobjedu na izborima.

Rad unutar države dovodi do toga da etatiistička perspektiva postaje dominantna. Sve se promatra kroz prizmu državne intervencije, postupanja u skladu s odlukama vođa i ubrzo rezultira time da radikali „*umjesto da slabe pogrešnu i porobljavajuću vjeru u zakon i vlast... zapravo rade na osnaživanju vjere ljudi u prisilni autoritet i vlast.*“ [A. Berkman, **Op. Cit.**, str. 84] Što se uvijek pokazalo smrtonosnim za poticanje duha pobune, samoupravljanja i samo-pomoći – ključnih stvari za ostvarivanje društvene promjene.

Prema tome, izgleda da se rezolucija španjolske sekcije *Prve internacionale* iz 1870. pokazala potpuno točnom:

„*Svako sudjelovanje radničke klase u političkoj vlasti srednje klase samo bi konsolidiralo trenutno stanje stvari i nužno bi paraliziralo revolucionarnu socijalističku aktivnost proletarijata. Federacija [sindikata koji su činili španjolsku sekciju Internacionale] je istinski predstavnik rada, i trebala bi djelovati izvan političkog sustava.*“ [citirao Jose Peirats; **Anarchists in the Spanish Revolution**, str. 169]

Umjesto da pokušavaju iz ovog ili onog razloga zadobiti kontrolu nad državom, anarhisti pokušavaju u društvu poticati kulturu otpora koja državu izlaže pritisku izvana. Ili, da citiramo Proudhona, mi smatramo da se „*problem koji je postavljen pred radničke klase... ne svodi na osvajanje, već na podčinjavanje vlasti i monopola - to jest, na generiranje iz utrobe naroda, iz dubine rada, još većeg autoriteta, još moćnije činjenice, koja će obuhvatiti kapital i državu i podčiniti ih.*“ Jer, „*u borbi protiv vlasti i u njezinom umanjivanju, kako bismo joj pokazali njeno pravo mjesto u društvu, nemamo koristi od promjene ljudi koji ju obnašaju ili od uvođenja sitnih promjena u načinu njezinog funkcioniranja; poljoprivredna i industrijska kombinacija mora biti utemeljena sredstvima kojima će vlast, danas gospodar društva, postati njegovim robom.*“ [**System of Economical Contradictions**, str. 398 i str. 397] Direktna akcija je glavni način na koji će se ovo postići, kao i sredstvo za stvaranje takve „kombinacije“.

Država i struktura

Jednostavna je činjenica da je buržoaska država razvijena kako bi se silom sprovodila vlast manjine. Njezina struktura nije ništa više slučajna nego struktura ptičjeg krila. Krilo je evoluiralo kako bi omogućilo let. Država je razvila strukturu utemeljenu na vladavini manjine, s vrha na dolje, koja osigurava umjerenost i zaštitu te vladavine. A kao što je to Kropotkin tvrdio, anarhisti „*smatraju da državna organizacija, odigravši ulogu sile kojoj su manjine pribjegle kako bi uspostavile i organizirale svoju vlast nad masama, ne može poslužiti kao sila kojom će ove privilegije biti uništene.*“ [Peter Kropotkin, **Kropotkin's Revolutionary Pamphlets**, str. 170]

Ista sredstva ne mogu služiti različitim ciljevima i postoji tijesna povezanost između upotrijebljenih oruđa i dobivenih rezultata – buržoazija upravo zbog toga ne potiče participativnu demokraciju u državi ili na radnim mjestima! Jednako kao što je

kapitalističko radno mjesto organizirano da uz tkaninu i čelik proizvodi proletere i kapital, kapitalistička država je organizirana da štiti i osnažuje vlast manjine. Država i kapitalističko radno mjesto nisu samo puka sredstva ili neutralna oruđa. Oni su prije svega društvene strukture koje proizvode, osnažuju i **štite** specifične društvene odnose. Ovi društveni odnosi se temelje na prenošenju moći na druge, prepuštanju vođama da djeluju umjesto tebe, prepuštanju drugima da se bore za tebe. Oni ostavljaju traga na onima koji koriste ovu taktiku, kako na pojedincima, tako i na organizacijama.

„Suština“ države je, da se poslužimo riječima Luigija Fabbrija, „*centralizirana moć*“ i „*hijerarhijski despotizam*.“ Ona se temelji na prenošenju moći u ruke nekolicine – u demokraciji su to izabrani predstavnici i državna birokracija. Trebalo bi biti očigledno da izbori osnažuju političare a ne glasače. Parlamentarizam po samoj svojoj prirodi fokusira borbu za promjene u ruke vođa. Umjesto da se oni kojih se neki problem direktno tiče sami bore, organiziraju i donose odluke, ta se moć nalazi u rukama predstavnika. Važnost vođa je naglašena, kao što i mora biti u centraliziranom sustavu. Ovo gledište je, na svoj način, potvrdio i SWP - tvrdnjom da bi izabrani član LSA-a poslužio kao „*fokus*“ za mnoge borbe i kampanje.

Priprema ili odgađanje?

Za razliku od toga, anarhisti tvrde da moramo povratiti moć koja je koncentrirana u rukama države. Zbog toga stavljamo naglasak na direktnu akciju. Direktna akcija predstavlja akciju samih ljudi, tj. akciju koju neposredno poduzimaju oni koji su izravno pogođeni nekim problemom. Kroz direktnu akciju ljudi kreiraju svoju vlastitu borbu, oni su ti koji je vode, koji je organiziraju, koji njome upravljaju. Oni ne predaju svoju aktivnost i zadatak samo-oslobođenja u ruke drugima. Na taj se način navikavamo na upravljanje vlastitim poslovima, stvaranje alternativnih, slobodarskih oblika društvene organizacije koji mogu postati sila koja će se oduprijeti državi, osvojiti reforme i postati okosnica slobodnog društva. Drugim riječima, direktna akcija stvara organe samo-aktivnosti (poput plenuma zajednica, tvorničkih komiteta, radničkih plenuma itd.) koji, da se poslužimo Bakunjinovim riječima, „*stvaraju ne samo ideje, već i činjenice same budućnosti*.“

Drugim riječima, ideja da sudjelovanje socijalista na izborima na neki način priprema radničku klasu za revoluciju jednostavno je pogrešna. Korištenje države i sudjelovanje na izborima ljude priprema samo na slijeđenje vođa – ono ne potiče samo-aktivnost, samoorganizaciju, direktnu akciju i masovnu borbu koje su neophodne za socijalnu revoluciju.

Ako pogledamo kampanju protiv uvođenja Poll-Taxa u Engleskoj (socijalno neosjetljiv sustav oporezivanja koji je 1990. uvela konzervativna vlada Margaret Thacher, op. prev.) možemo vidjeti što bi se dogodilo masovnom pokretu koji bi se bazirao na parlamentarnoj borbi. Različite ljevičarske stranke (a naročito Militant) (manjinska trockistička tendencija unutar Laburističke stranke, koju su 1991. napustili i osnovali zasebnu stranku, Militant Labour (od 1997. Socijalistička partija), op. prev.) utrošile su mnogo vremena i truda na lobiranje laburističkih vijećnika kako ovi ne bi implementirali taj porez (bez ikakvog uspjeha). Pretpostavimo da su u tome uspjeli i da su laburistički vijećnici odbili implementirati porez. Što bi se dogodilo? Jednostavno to da ne bi bilo masovnog pokreta ni masovne organizacije bazirane na neplaćanju, ni samoorganizirane

direktne akcije otpora državnim utjerivačima dugova, ni bilo kakvog oblika aktivizma koji proizlazi iz zajednice. Umjesto toga, kampanja bi se sastojala od podupiranja vijećnika u njihovom djelovanju, masovnih skupova na kojima bi nas vođe obavještavali o svojim aktivnostima koje su poduzeli u naše ime te, možda, skupova i marševa u znak prosvjeda protiv bilo kakvih mjera koje bi vlada eventualno poduzela protiv njih. Vođe bi možda i pozvale na neki oblik masovne akcije, ali ova akcija ne bi dolazila odozdo i prema tome ne bi bila rezultat samoorganizacije, samo-aktivnosti i oslanjanja radničke klase na vlastite snage. Umjesto toga ona bi bila čisto reaktivna i svodila bi se na slijeđenje vođa, bez osnažujućih i oslobađajućih aspekata samostalnog djelovanja, kao svjesna i organizirana skupina.

Naravno, već i samo razmatranje ove mogućnosti ukazuje na to koliko je ona udaljena od stvarnosti. Laburistički vijećnici nisu imali namjeru djelovati – oni su bili daleko pre „praktični“ za tako nešto. Godine rada unutar sistema i korištenja izbora uzele su svoj danak još prije više desetljeća. Anarhisti su uvidjeli korisnost *piketinga* (oblik prosvjeda u kojem se ljudi okupljaju ispred radnog mjesta ili lokacije na kojoj se odvija neko događanje kako bi pozvali mušterije na bojkot, spriječili ulazak štrajkolomaca ili skrenuli pažnju javnosti na određeno pitanje, op. prev.) sjednica vijeća, prosvjedovanja protiv vijećnika i pokazivanja samo malog primjera moći koja im je spremna pružiti otpor ukoliko implementiraju porez. Piket je bio izraz direktne akcije, zbog toga što se temeljio na demonstriranju naše potencijalne snage. Lobiranje je međutim služilo izgradnji iluzija o „vođama“ koji djeluju u naše ime i temeljilo se na moljakanju, a ne na prkosu. Ali opet, ljudi iz Militanta željeli su zamijeniti trenutne vođe samima sobom i zbog toga se nisu protivili takvim taktikama.

Nažalost, ljudi iz Militanta se zapravo nikada nisu zapitali **zbog čega** uopće moraju lobirati vijećnike – ukoliko borba za fotelje predstavlja legitimnu radikalnu ili revolucionarnu taktiku, zbog čega je ona uvijek rezultirala de-radikalizacijom onih koji je koriste? To će biti neizbježna sudbina svakog pokreta koji „nadopunjuje“ direktnu akciju parlamentarnom borbom. Fokus pokreta će se pomaknuti od baze prema vrhu, od samoorganizacije i direktne akcije odozdo, prema pasivnom podupiranju vođa. Ovo se možda neće dogoditi istog trena, ali s vremenom, baš kao što partija degenerira radeći unutar sistema, masovni pokret će se pretvoriti u izbornu mašinu partije – odvrćući čak od direktne akcije ukoliko ona šteti izgledima vođa da budu izabrani. Baš kao što to sindikalni vođe neprestano rade.

Gubitak vremena?

Je li ispravno tvrditi da izbori odvrću pažnju od izgradnje alternativa i kampanja u našim zajednicama i na našim radnim mjestima? Na najočitijem nivou, predizborne kampanje troše vrijeme, resurse i energiju koji bi mogli biti uloženi u nešto drugo. Također, ukoliko radikali budu izabrani čitavo žarište borbe se mijenja. Direktna borba protiv države i šefa više neće biti potrebna jer će izabrani predstavnici djelovati, ili će ljudi barem misliti da će djelovati, pa će oni sami ostati pasivni. Izabrali su nekoga da se bori umjesto njih pa se oni sami ne moraju boriti.

Rudolf Rocker je na ovo ukazao primijetivši kako se „često događalo da su upravo u onim dijelovima zemlje gdje su Socijalističke partije bile najjače, plaće radnika bile najniže a uvjeti rada najgori. To je na primjer bio slučaj u sjevernim industrijskim

predjelima Francuske gdje su socijalisti imali većinu u mnogim gradskim upravama, te u Saskoj i Šleskoj gdje je njemačka socijaldemokracija tijekom čitavog svog postojanja imala mnogo pristaša.“ [Anarcho-Syndicalism, str. 51] Socijaldemokrati su bili izabrani kako bi se borili umjesto ljudi, može li nas onda čuditi to što sami ljudi nisu djelovali?

Individualizam

Povrh toga, marksistička potpora parlamentarnoj borbi pomalo je u suprotnosti s njihovim tvrdnjama da se zalažu za kolektivnu, masovnu akciju. Nema ničega više izoliranog, atomiziranog i individualističkog od glasanja. Ono je djelo jedne osobe, izolirane u glasačkoj kabini. Ono predstavlja potpunu suprotnost kolektivnoj borbi. Pojedinač je sam prije, tijekom i nakon čina glasanja. Doista, za razliku od direktne akcije koja po samoj svojoj prirodi stvara nove oblike organiziranja kako bi se upravljalo borbom i koordiniralo, glasanje ne stvara nikakve alternativne organe radničkog samoupravljanja. Niti to može. Ono na kolektivnoj akciji i organizaciji nije niti utemeljeno, niti ih stvara. Glasanje jednostavno ovlašćuje pojedinca (izabranog predstavnika) da djeluje u ime kolektiva koji čine drugi pojedinci (glasači). Takvo delegiranje ovlasti koči kolektivnu organizaciju i akciju zbog toga što glasači očekuju od svojih predstavnika da djeluju i bore se umjesto njih – kada to ne bi bio slučaj, nikada ni ne bi za njih glasali!

S obzirom na to da marksisti obično kleveću anarhiste kao „individualiste“, ironija je slasna!

Bojkotiranje izbora? Nije dovoljno!

Bojkot izbora je bitan sastojak anarhističkog zalaganja za direktnu akciju. On znači odbacivanje glasanja. Međutim, postoji više vrsta bojkota. Postoji pasivni i aktivni bojkot. Pasivni bojkot je onaj koji se povezuje s otuđenjem, apatijom i apolitičnošću. Onaj koji se temelji na „zabole jaganjca“ ciničnom stavu i malo čemu drugom. Ovaj oblik bojkota lako vodi do odbacivanja svih oblika borbe i politike, uključujući i direktnu akciju i anarhizam. Anarhisti se ovome protive jednako kao i bilo koji socijalistički glasač.

Točnije, anarhisti bojkot izbora vide kao pozitivnu izjavu, kao sredstvo za pretvaranje prirodne negativne reakcije na nepravedni sustav u pozitivnu aktivnost (tj. direktnu akciju, solidarnost, samo-aktivnost i samoorganizaciju). Prema tome, anarhističko protivljenje parlamentarnoj borbi ima duboke političke implikacije na koje se osvrnuo Luigi Galleani kada je napisao:

„anarhistički bojkot izbora podrazumijeva ne samo koncepciju koja se protivi principu predstavništva (koji anarhizam u potpunosti odbacuje), on iznad svega podrazumijeva apsolutno pomanjkanje povjerenja u državu... Nadalje, anarhistički bojkot izbora povlači za sobom posljedice koje su mnogo dublje od inertne apatije koju mu pripisuju podrugljivi karijeristi 'znanstvenog socijalizma' [tj. marksizma]. On razotkriva ustavnu prijevaru države kojom se ona lakovjernima predstavlja kao istinski predstavnik čitave nacije, i time razgolićuje njen suštinski karakter predstavnika, opskrbljivača i policajca vladajućih klasa.

„Nepovjerenje prema reformama, javnoj vlasti i delegiranom autoritetu može dovesti do direktne akcije [u klasnoj borbi]... Ono može odrediti revolucionarni karakter ove... akcije; pa ga anarhisti, prema tome, smatraju najboljim dostupnim sredstvom za pripremu masa na upravljanje vlastitim osobnim i kolektivnim interesima; uostalom, anarhisti smatraju da su radni ljudi već sada potpuno sposobni upravljati svojim vlastitim političkim i administrativnim interesima.“ [The End of Anarchism?, str. 13-14]

Prema tome, bojkot izbora naglašava važnost samo-aktivnosti i samo-oslobođenja kroz borbu, a uz to ima i važan edukativni učinak u isticanju činjenice da država nije neutralna, već da služi zaštiti klasne vladavine, te da svaka značajna promjena uvijek dolazi odozdo, kroz direktnu akciju. Pošto dominantne ideje unutar svakog klasnog društva odražavaju stavove vladajućih elita, očito je da će svaka kampanja koja u vrijeme izbora zagovara bojkot i ukazuje na to zbog čega je glasanje farsa, ove ideje dovesti u pitanje. Drugim riječima, bojkot izbora u kombinaciji s direktnom akcijom i izgradnjom socijalističkih alternativa predstavlja vrlo učinkovito sredstvo za mijenjanje ideja ljudi kao i za ohrabivanje procesa samo-edukacije i, naposljetku, samo-oslobođenja. Prema tome bojkotiranje izbora nije dovoljno, moramo se organizirati i boriti. Ne smijemo tražiti nikakve ustupke od vlade. Naša misija je da sa ulica i radnih mjesta nametnemo ono što su ministri i zastupnici nesposobni ostvariti u parlamentu. Riječima anarhističkog člana Jurske federacije (anarhistička sekcija Prve internacionale osnovana 1870. u sjeverozapadnoj Švicarskoj, na Haškom kongresu 1872. izbačena iz Internacionale zajedno s ostalim anarhističkim sekcijama, op. prev.) koji je 1875. napisao:

*„Umjesto da moljakažu državu da donese zakon koji će prisiliti poslodavce na skraćivanje radnog vremena na određeni broj sati, sindikalna udruženja direktno nameću ovu reformu poslodavcima; na taj način je direktnom inicijativom radnika, umjesto pravnog teksta koji ostaje samo mrtvo slovo na papiru, izvršena stvarna ekonomska promjena... Kada bi radnici svu svoju aktivnost i energiju posvetili organiziranju svojih zanimanja u društva za otpor, sindikalne federacije, lokalne i regionalne; kada bi sastancima, predavanjima, kružocima, novinama i pamfletima nastavili s neprekidnom socijalističkom i revolucionarnom agitacijom; kada bi povezivanjem prakse s teorijom, direktno ostvarili, bez ikakve buržoaske ili vladine intervencije, sve trenutno ostvarive reforme, reforme od kojih koristi neće imati samo nekolicina radnika već čitava radnička masa – to bi zasigurno više doprinijelo radničkoj stvari nego... pravna agitacija.“ [citirala Caroline Cahm, **Kropotkin and the Rise of Revolutionary Anarchism**, str. 226]*

Anarhisti inzistiraju na tome da se samostalnom mišljenju i djelovanju učimo udruživanjem u organizacije u kojima naše iskustvo, naša opažanja i naša aktivnost mogu voditi i stvarati promjenu. Znanje ne prethodi iskustvu već proizlazi iz njega. Ljudi se uče biti slobodni jedino prakticiranjem slobode. Kao što je to rekao jedan španjolski anarhist: *„Nećemo zateći... ljude koji su savršeno pripremljeni za budućnost... Bez kontinuiranog vježbanja njihovih sposobnosti, neće biti slobodnih ljudi... Vanjska revolucija i unutarnja revolucija međusobno se pretpostavljaju, i moraju biti istovremene kako bi bile uspješne.“ [citirala Martha Ackelsberg, **Free Women of Spain**, str. 33]*

Drugim riječima, anarhisti odbacuju viđenje prema kojem je društvo statično a svijest, vrijednosti, ideje i ideali ljudi nepromjenjivi. Daleko od toga, anarhisti podupiru direktnu akciju **upravo zbog toga** što ona aktivno potiče promjenu u onima koji je prakticiraju.

Direktna akcija je sredstvo za stvaranje nove svijesti, sredstvo samo-oslobođenja od lanaca koje su hijerarhija i opresija skovale oko naših umova, emocija i duša.

Prema tome, anarhisti pozivaju na bojkot izbora kako bi **ohrabrili** aktivnost, a ne apatiju. Razlozi **zbog kojih** ljudi bojkotiraju izbore važniji su od samog čina bojkota. Ideja da je SAD zbog toga što tamo oko 50% ljudi ne izlazi na izbore danas bliži anarhiji, potpuno je besmislena. Bojkot izbora je u ovom slučaju proizvod apatije i cinizma a ne političkih ideja. Prema tome, anarhisti shvaćaju da apatični bojkot izbora **nije** ni revolucionaran niti upućuje na simpatije prema anarhističkim idejama. On je proizvod apatije i općeg cinizma prema **svim** oblicima političkih ideja i mogućnosti promjene.

Bojkotiranje izbora **nije** dovoljno, pa anarhisti pozivaju ljude i na **organiziranje** i **otpor**. Kako bi bojkot izbora bio učinkovit, on mora biti politički suputnik klasne borbe, samo-aktivnosti i samoupravljanja – u suprotnom slučaju on je jednako besmislen kao i glasovanje.

Strah od desnice

Ali bojkot će pomoći desnici da dobije izbore. Moguće. Međutim anarhisti ne kažu samo „*nemojte glasati*“, mi također kažemo i „*organizirajte se*“. Apatija je nešto što anarhisti nemaju namjeru poticati. Ovo znači da kada bi anarhisti bili u stanju uvjeriti polovicu biračkog tijela da ne izađe na izbore to bi, s čisto izbornog gledišta, doprinijelo pobjedi desnice. Ali bila bi to šuplja pobjeda, jer koja bi vlada bila u stanju vladati u situaciji u kojoj je polovica biračkog tijela bojkotom izbora izrazila svoje nepovjerenje prema svim vladama?

Drugim riječima, bilo koja partija koja bi se našla na vlasti morala bi vladati zemljom u kojoj je značajna manjina, čak i većina, odbacila vlast kao takvu. Ovo bi značilo da bi političari bili izloženi stvarnim pritiscima od strane ljudi koji bi vjerovali u vlastitu moć i ponašali se u skladu s time. Stoga anarhisti pozivaju ljude da **ne** glasuju, već da se umjesto toga organiziraju i da budu svjesni moći koju posjeduju i kao pojedinci i kao dio saveza s drugima.

Za razliku od političara, narodne mase nije moguće kupiti i ako su voljne i sposobne oduprijeti se, one mogu postati snaga kojoj nema ravne. Stvari možemo **zaista** promijeniti jedino organiziranjem, pružanjem otpora i prakticiranjem solidarnosti na mjestima na kojima živimo i radimo. Upravo tamo leži **naša** snaga, upravo tamo možemo stvoriti **pravu** alternativu. Stvaranjem mreže samoupravnih, proaktivnih organizacija u zajednicama i na radnim mjestima možemo putem direktne akcije nametnuti ono što nam političari nikada ne bi bili u stanju dati iz parlamenta. I jedino takav pokret može zaustaviti napade koje će protiv nas pokretati oni koji dođu na vlast. Bilo koja vlada (lijeva ili desna) koja se suoči s masovnim pokretom utemeljenim na direktnoj akciji i solidarnosti uvijek će dvaput promisliti prije nego što predloži rezove ili uvede autoritarne zakone.

Osim toga, s obzirom na to da će nas manje zlo također napasti, upitno je hoće li oni, u praksi, zaista biti „manje zlo“. Imajući na umu da je, na primjer, Blair učinio Britaniju sigurnom za thatcherizam, možemo li zaista reći da bojkot izbora nije održiva opcija?

Zašto se uopće svim tim zamarati?

S obzirom na to da je birokracija ta koja ima stvarnu moć u državi, rezultati izbora relativno su nevažni. Imali smo prilike gledati kako nominalno lijeve vlade nameću iste politike kao i one desne, koriste vojsku kako bi razbile štrajkove, napadaju nezaposlene, samohrane majke i tako dalje. Imajući to u vidu, ako je potpuno nevažno za koga glasamo, nije li onda potpuno nevažno i da li uopće glasamo?

Takva argumentacija ne uzima u obzir politički i psihološki učinak glasanja. Vrijeme izbora je korisno utoliko što u tom periodu veći broj ljudi pokazuje interes za politiku, pa tako anarhisti mogu skrenuti pažnju na svoju politiku i predstaviti alternativu glasanju i trenutnom sustavu. Kampanja „Nemojte glasovati“ može poslužiti kao koristan fokus za prezentiranje anarhističkih ideja.

Također, glasovanje znači da glasači priznaju kako su nesposobni sami se oduprijeti državnoj moći. Glasovanjem za „bolje“ političare, oni priznaju da nisu u poziciji da se direktnom akcijom zaista odupru državi te da ovise o drugima da djeluju umjesto njih ili, prije, da ne djeluju na određeni način.

Glasajte za anarhiste?

Ako odbacujete hijerarhiju i vlast onda sudjelovanjem u sustavu kojim birate one koji će nad vama vladati samo pogoršavate situaciju! A kao što to Luigi Galleani ističe, „*svako tko posjeduje političku kompetenciju da bira vlastite vladare također je, implicitno, sposoban živjeti bez njih.*“ [The End of Anarchism?, str. 37] Međutim, koliko se god to činilo nevjerovatnim, neki anarhisti tvrde da bismo trebali sudjelovati u lokalnim izborima. Ono što je još čudnije je to da su ovo gledište (obično nazivano „slobodarskim municipalizmom“) iznijeli Murray Bookchin i Janet Biehl, čije smo citate o korumpirajućim učincima parlamentarne borbe koristili gore. Prema slobodarskim municipalistima razlika je u tome što su **lokalni** izbori drugačiji, što postoji sukob između grada i države, što je moguće iskoristiti lokalne izbore za izgradnju plenuma zajednica i za stvaranje „komune komuna“ koja će se prvo suprotstaviti državi, a nakon toga je i uništiti.

Bookchin navodi da se slobodarski municipalizam „*temelji na kandidiranju slobodarskih ljevičara na lokalnom nivou, koji bi pozivali na podjelu općina u odjele, u sklopu kojih bi mogli biti stvoreni narodni plenumi koji bi narod uveli u potpunu i direktnu participaciju u političkom životu... općine bi se [tada] konfederativno udružile kako bi stvorile paralelnu moć koja bi se suprotstavila naciji-državi te se na kraju otarasila i nje i ekonomskih sila koje podupiru etatizam kao takav.*“ [Democracy and Nature br. 9, str. 158] To bi predstavljalo dio općedruštvene transformacije, čiji „*[m]inimalni koraci... uključuju iniciranje lijevo-zelenih municipalističkih pokreta koji se zalažu za kvartovske i gradske plenuma – čak i ako ovi isprva imaju samo moralnu funkciju – i biranje općinskih i gradskih vijećnika koji promiču ciljeve ovih plenuma i ostalih narodnih institucija. Ovi minimalni koraci mogu malo po malo voditi ka stvaranju konfederalnih tijela... Narodne banke koje bi financirale municipalna poduzeća i kupovinu zemlje; poticanje novih ekološki orijentiranih poduzeća koja bi bila u vlasništvu čitave zajednice...*“ [From Urbanisation to Cities, str. 266]

Prema tome, Bookchin slobodarski municipalizam shvaća kao proces kojim je moguće potkopati državu korištenjem izbora kao sredstva za stvaranje narodnih plenuma. Dio ovog procesa, tvrdi on, bila bi „*municipalizacija vlasništva*“ koja bi „*ekonomiju kao cjelinu uvela u javnu sferu, gdje bi ekonomsku politiku mogla formulirati čitava zajednica.*“ [Op. Cit. str. 235]

Bookchin slobodarski municipalizam smatra ključnim sredstvom za stvaranje anarhističkog društva, i tvrdi da oni anarhisti koji se ne slažu s tim pristupom ne shvaćaju svoju politiku dovoljno ozbiljno. „*Neobično je*“, primjećuje, „*da mnogi anarhisti koji s velikim oduševljenjem slave postojanje pokojeg 'kolektiviziranog' industrijskog poduzeća, unatoč činjenici da se ono pojavilo unutar potpuno buržoaskog ekonomskog okvira, istovremeno mogu s gnušanjem gledati na municipalnu politiku koja podrazumijeva bilo kakav oblik 'izbora', čak i ako se ta politika temelji na kvartovskim plenumima, smjenjivim delegatima, radikalno demokratskim oblicima odgovornosti i duboko ukorijenjenim lokalističkim mrežama.*“ [„*Theses on Libertarian Municipalism*“] Pri evaluaciji Bookchinovog prijedloga, treba uzeti u obzir nekoliko stvari.

Prvo, jasno je da je argument slobodarskog municipalizma u korist plenuma zajednica važan i da ga se ne može ignorirati. Bookchin je u pravu kada primjećuje da su, u prošlosti, mnogi anarhisti stavljali prevelik naglasak na borbe na radnom mjestu i na radnička vijeća kao okosnicu slobodnog društva. Mnoga vrlo važna pitanja koja na nas utječu nije moguće svesti na organizacije na radnim mjestima, koje po samoj svojoj prirodi obespravljaju one koji ne rade u industriji (poput domaćica, umirovljenika i tako dalje). A život se, naravno, ne svodi samo na posao pa bi svako buduće društvo organizirano isključivo oko organizacija na radnim mjestima, bar donekle, reproduciralo suludu kapitalističku glorifikaciju ekonomske aktivnosti. Stoga slobodarski municipalizam, u tom smislu, ukazuje na vrlo važnu stvar – slobodno će društvo biti stvoreno i održavano unutar zajednice, kao i na radnom mjestu.

Drugo, Bookchin i ostali slobodarski municipalisti u potpunosti su u pravu kada tvrde da bi anarhisti trebali raditi unutar svojih lokalnih zajednica. Međutim, ovo uopće nije nova ideja. Mnogi anarhisti su radili i još uvijek rade upravo to, pri čemu su vrlo uspješni. C.N.T. (Nacionalna konfederacija rada, španjolski anarhosindikatu, op. prev.) je, na primjer, tokom ranih 1930-ih u Barceloni organizirao štrajkove protiv plaćanja stanarine, a imao je i obrambene komitete u raznim radničkim zajednicama kako bi organizirao i koordinirao borbe i ustanke. Danas talijanski anarhisti iz mjesta Spezzano Albanese (na jugu zemlje) organiziraju vrlo uspješnu **Municipalnu federaciju baze** (FMB). Ova organizacija predstavlja „*alternativu moći gradskog vijeća*“ i pruža „*uvid u to kako bi buduće slobodarsko društvo moglo izgledati*“ (prema riječima jednog aktivista). Cilj Federacije je „*okupljanje svih interesa koji postoje unutar općine. Interveniranjem na razini općine, uključujemo se ne samo u svijet rada već također i u život zajednice... FMB iznosi protu-prijedloge [odlukama gradskog vijeća], koji se ne predstavljaju samom vijeću već ih se predlaže za raspravu na čitavom tom području kako bi se ljudima povisila razina svijesti. Sviđalo se to njemu ili ne, gradsko vijeće je prisiljeno ove prijedloge uzeti u obzir.*“ [„*Community Organising in Southern Italy*“, str. 16-19, **Black Flag** br. 210, str. 17, str. 18]

Na taj način, lokalni stanovnici sudjeluju u donošenju odluka o stvarima koje utječu na njih i na njihovu zajednicu te stvaraju „*paralelnu moć*“ lokalnoj i nacionalnoj državi. Sudjelovanjem u radu samoupravnih plenuma zajednica, oni također razvijaju svoje

sposobnosti participiranja i upravljanja vlastitim poslovima, pokazujući time da je država nepotrebna i da šteti njihovim interesima. Povrh toga, FMB također podupire kooperative u svojem sastavu, stvarajući tako komunalizirani, samoupravni ekonomski sektor unutar kapitalizma.

Drugdje u Europi, dug i naporan rad C.N.T.-a u Španjolskoj također je rezultirao stvaranjem masovnih seoskih plenuma u okolici Puerto Reala, blizu Cadiza. Ovi plenumi zajednica stvoreni su kako bi poduprli industrijsku borbu brodogradilišnih radnika. Kao što to pojašnjava jedan član C.N.T.-a, „svaki četvrtak smo u gradovima i selima na tom području organizirali seoske plenuma na koje su mogli doći svi povezani s tim konkretnim problemom [racionalizacije brodogradilišta], bilo da se radi o radnicima u samim brodogradilištima, njihovim ženama, djeci, bakama i djedovima... i zapravo glasati i sudjelovati u procesu donošenja odluka o onome što će se dalje zbivati.“ [Anarcho-Syndicalism in Puerto Real: from shipyard resistance to direct democracy and community control, str. 6]

Uz toliki narodni odaziv i potporu, brodogradilišni radnici su dobili svoju bitku. Međutim, plenumi su se nastavili održavati i nakon štrajka te su „uspjeli međusobno povezati dvanaest različitih organizacija s tog područja koje su sve uključene u borbu protiv... različitih aspekata [kapitalizma]“ uključujući zdravstvo, porezni sustav, ekonomske, ekološke i kulturne probleme. Štoviše, borbom je „stvorena struktura koja se bitno razlikovala od strukture tipične za političke partije, gdje se odluke donose na vrhu i slijevaju prema dolje. Ono što smo mi uspjeli postići u Puerto Realu bilo je donošenje odluka u bazi i njihovo prenošenje na više instance.“ [Ibid.]

Međutim, gotovo svi anarhisti odbacuju ideju da korištenje izbora predstavlja korisno sredstvo u „borbi za stvaranje novih narodnih institucija iz starih (ili za potpunu zamjenu starih institucija novim).“ [From Urbanisation to Cities, str. 267]

Najozbiljniji problem predstavlja pitanje je li politika u većini gradova već postala previše centralizirana, birokratska, udaljena od čovjeka i podčinjena interesima kapitala da bi postojala ikakva mogućnost njenog preuzimanja od strane anarhista kandidiranih na platformama participativne demokratizacije. Već samo postavljanje ovog pitanja čini se dovoljnim da bi se na njega dao odgovor. Takva mogućnost ne postoji u velikoj većini gradova, pa bi zbog toga podržavanje slobodarsko municipalističkih kandidata na lokalnim izborima za anarhiste predstavljalo gubitak vremena i energije koje bi bilo korisnije uložiti u direktnu akciju. Ako su centralne vlade previše birokratske i neosjetljive na vanjske utjecaje da bi slobodarskim municipalistima bile od koristi, ista stvar vrijedi i za lokalne vlasti. Doista, slobodarska municipalistica Janet Biehl to i priznaje:

„Naravno, vrlo je malo vjerojatno da bi postojeće općinske vlasti pristale na ovaj zahtjev olako i spremno, da bi dobrovoljno predale svoju moć u ruke narodnih plenuma. Uostalom, trenutne općinske institucije i same u previše aspekata nalikuju na minijaturne nacije-države. Doista, postojeća gradska vijeća gotovo će sigurno nastojati blokirati svaki pokušaj uspostavljanja funkcionalnih narodnih plenuma.“ [The Politics of Social Ecology: Libertarian Municipalism]

Prema tome, svi argumenti koje su Bookchin i Biehl iznijeli protiv parlamentarnih izbora jednako su primjenjivi i na lokalne izbore, čak i ako zanemarimo činjenicu da je moć

većine, ako ne i svih, lokalnih vijeća ograničena od strane centralne vlade. Doista, ovo priznanje čini smijuriju od njenog kasnijeg argumenta da „između parlamentarizma i sudjelovanja na izborima treba praviti jasnu distinkciju. Sudjelovanje na izborima na razini općine može se kvalitativno razlikovati od državnštva, pošto se grad i država i sami potencijalno kvalitativno razlikuju te između njih postoji povijest antagonizama, pa čak i sukoba.“ Ono što ovdje nedostaje jest razumijevanje da su parlamentarizam i sudjelovanje na izborima ista stvar, te da su taktike i strukture koje se koriste identične. Krajnji rezultat sudjelovanja na lokalnim izborima biti će jednak kao kod sudjelovanja na parlamentarnim izborima.

Možda bi se moglo ustvrditi da bi, čak i ako ne postoji nikakva šansa da takvi kandidati budu izabrani, njihovo sudjelovanje na izborima moglo odigrati vrijednu edukativnu ulogu. Odgovor na to je: možda, ali bi li ona bila vrednija od direktne akcije? I bi li njena edukativna vrijednost, ako bi je uopće bilo, prevagnula nad gore navedenim štetnim učincima sudjelovanja na izborima, poput činjenice da glasanje daje legitimitet trenutnom sustavu i pomiče fokus borbe prema vođama? Nemojmo zaboraviti da su i njemački socijaldemokrati ispočetka izbore koristili samo u edukativne svrhe. Također, s obzirom na sposobnost glavnih medija da marginaliziraju alternativne kandidate, sumnjamo da bi takve kampanje imale dovoljnu edukativnu vrijednost da ponište ove nedostatke. Nadalje, to što je netko anarhist ne znači da je imun na korumpirajuće učinke parlamentarizma. Povijest je prepuna radikalnih, politički svjesnih pokreta koji su koristili izbore da bi na kraju postali dio sistema koji su željeli izmijeniti. Većina anarhista sumnja da će sa slobodarskim municipalistima biti išta drukčije – uostalom, upravo su okolnosti u kojima se partije zateknu te koje imaju presudnu ulogu, a ne njihova teorija (drugim riječima, društveni odnosi s kojima se suočavaju će izmijeniti teoriju, a ne obrnuto).

Biehl tvrdi da, s obzirom na etastičke probleme koje ona primjećuje kod općinskih vijeća, „slobodarsko municipalistička grupa može učiniti jednu od dvije stvari,“ ili „preuzeti inicijativu kako bismo sami stvorili plenum na izvanzakonskoj osnovi“ ili „kako bi pogurala stvaranje plenuma na zakonskoj osnovi, naša grupa može kandidirati ljude na izborima za lokalnu vlast.“ Kao što se to može vidjeti na primjerima iz Italije i Španjolske, izvanzakonska sredstva su mnogo učinkovitija i ostaju vjerna anarhističkoj politici. Ovi primjeri ukazuju na još jedan problem sa slobodarskim municipalizmom – on potpuno pogrešno shvaća dinamiku društvene promjene pa anarhisti zbog toga dovode u pitanje čitav proces na kojem se slobodarski municipalizam temelji. Ideja o komunama je ključna za anarhizam pa su i strategije za njihovo stvaranje ovdje i sada vrlo važne. Međutim, misliti kako je moguće iskoristiti otuđene, predstavničke institucije za ukidanje tih istih institucija, potpuno je ludo. Kao što to talijanski aktivisti (koji su bez izbora organizirali kvartovski plenum) tvrde, „prihvatiti vlast i reći da su drugi djelovali u lošoj vjeri a da ćemo mi biti bolji, značilo bi **prisiliti** ne-anarhiste na direktnu demokraciju. Mi odbacujemo takvu logiku i vjerujemo da organizacije moraju dolaziti iz baze.“ [„Community Organising in Southern Italy“, str. 16-19, **Black Flag** br. 210, str. 18]

Prema tome, slobodarski municipalizam izokreće proces stvaranja plenuma zajednica. Umjesto da za izgradnju takvih tijela koriste izbore, anarhisti na njihovom stvaranju moraju raditi direktno unutar svojih zajednica. Koristeći neko pitanje od lokalnog interesa kao katalizator, anarhisti mogu predložiti stvaranje plenuma zajednice kako bi se o tom pitanju raspravilo te kako bi se organizirale akcije kojima bi se ono riješilo. Umjesto „konfederalnog municipalističkog pokreta koji izlazi na izbore sa zahtjevom za uvođenjem narodnih plenuma“ [Murray Bookchin, **Op. Cit.**, str. 229] anarhisti bi trebali

poticati ljude da sami stvore ove institucije i da sami sebe osnaže kolektivnom samo-aktivnošću. Kao što je to Kropotkin tvrdio, „*Zakoni mogu samo **pratiti** ostvarene činjenice; i čak ako ih i iskreno prate – što obično **nije** slučaj – zakon ostaje samo mrtvo slovo na papiru sve dok na terenu ne postoje žive snage potrebne za pretvaranje **tendencija** izraženih u zakonu u ostvarenu **činjenicu**.*“ [Kropotkin's **Revolutionary Pamphlets**, str. 117] Većina anarhista stoga smatra da je daleko važnije direktno stvarati „*žive snage*“ u našim zajednicama nego rasipati energiju na izbore i donošenje zakona kojima bi se stvarali ili „legalizirali“ plenumi zajednica. Drugim riječima, plenumi zajednica mogu biti stvoreni samo odozdo prema gore, ne-izbornim sredstvima, procesom koji slobodarski municipalizam brka s izbornom politikom.

Prema tome, iako slobodarski municipalizam **doista** postavlja mnoga bitna pitanja i ispravno ističe važnost samoupravljanja i djelovanja unutar zajednice, stavljanjem naglasaka na djelovanje kroz izbore on potkopava vlastita obećanja o oslobođenju. Za većinu anarhista plenumi zajednica mogu biti stvoreni samo odozdo, direktnom akcijom, a slobodarsko municipalistički pokret će (zbog svoje izborne strategije) završiti kao kopija sistema koji želi ukinuti.

Povratak Bakunjinu?

Bookchin i Biehl vole citirati Bakunjina kako bi opravdali svoje napuštanje anarhističkih principa i taktika. Biehl tvrdi da je „*i sam Bakunjin zagovarao sudjelovanje anarhista u lokalnoj politici, jer je uvidio da općinska politika čini osnovu političkog života naroda.*“ Kao prvo, to što je Bakunjin nešto rekao ne znači nužno da je to točno. Kao drugo, teško je opravdati ovakvu interpretaciju njegove tvrdnje. Bookchin i Biehl citiraju Bakunjinove opaske da ljudi „*posjeduju praktičan i zdrav razum kada su u pitanju općinski poslovi. Oni su prilično dobro informirani i znaju među sobom odabrati najsposobnije dužnosnike. U takvim okolnostima je djelotvorna kontrola sasvim moguća, zbog toga što se javni poslovi provode pod budnim okom građana i što se oni nužno i direktno tiču njihovih svakodnevnih života. Upravo zbog toga općinski izbori uvijek najbolje odražavaju stav i volju ljudi.*“ [Bakunin on **Anarchism**, str. 223]

Međutim, oni zaboravljaju napomenuti da je ovo vjerojatno jedini Bakunjinov pozitivni komentar o izborima. Kao što ne spominju ni to da je on isto tako tvrdio da „*ljudi na čelu lokalnih i regionalnih vlada žive u drugačijem ambijentu, daleko od naroda koji o njima zna vrlo malo... narodna kontrola nad regionalnim i lokalnim poslovima neizmjereno je teška.*“ [Ibid.] Bookchin će možda tvrditi da Bakunjin pod terminima lokalno i općinsko podrazumijeva različite stvari. Bakunjin svoju kritiku predstavničke vlasti završava tvrdnjom kako anarhisti „*smatraju... da opće pravo glasa, samo po sebi i primijenjeno u društvu utemeljenom na ekonomskoj i socijalnoj nejednakosti, neće biti ništa doli prijevara i zamka za narod; ništa doli odvratna laž buržoaskih demokrata, najsigurniji način za konsolidaciju... permanentne dominacije posjedničkih klasa, nauštrb slobode naroda. Mi poričemo tvrdnju da bi narod mogao iskoristiti opće pravo glasa za osvajanje ekonomske i socijalne jednakosti. Ono mora uvijek i nužno biti oruđe usmjereno protiv naroda, koje de facto podupire diktaturu buržoazije.*“ [Op. Cit., str. 224] On nije pravio razliku između lokalnih i parlamentarnih izbora. Takvo stajalište je konzistentno s njegovim ostalim argumentima protiv korištenja izbora pa tako Bookchin i Biehl Bakunjina citiraju van konteksta i pogrešno predstavljaju opći smisao njegove tvrdnje.

Ne glasajmo, organizirajmo se!

Kropotkin je kritizirao prvi val municipalnih socijalista. Tvrdio je da je „*stvorena nova vrsta takozvanih socijalista koji su od stare partije zadržali samo ime.*“ On nastavlja:

„'Pripremimo', kažu oni, 'tlo, ne za eksproprijaciju zemlje već za preuzimanje državne mašinerije, kao sredstva kojim ćemo kasnije, malo po malo, poboljšavati radničke mase. Pripremimo tlo za predstojeću revoluciju, ne za osvajanje tvornica, već za osvajanje općina!’

„Kao da bi im buržoazija, koja bi i dalje kontrolirala kapital, dozvolila eksperimentiranje sa socijalizmom čak i kada bi uspjeli doći na vlast! Kao da bi osvajanje općina bilo moguće bez osvajanja tvornica.“ [citirala Caroline Cahm, **Kropotkin and the Rise of Revolutionary Anarchism**, str. 169]

Bakunjin je argumentirao na isti način, govoreći da se politička i socijalna revolucija moraju dogoditi istovremeno. Umjesto socijaldemokratske (i slobodarsko municipalističke) strategije korištenja izbora za osvajanje vlasti, kako bi se zatim istu iskoristilo za rastakanje države, Bakunjin je zagovarao djelovanje izvan okvira buržoaske politike stvaranjem slobodarskih sindikata koji bi se za reforme borili direktnom akcijom i solidarnošću. Na taj način, da se poslužimo Bakunjinovim riječima, u sadašnjosti stvaramo „*činjenice budućnosti*“, privikavamo se na donošenje vlastitih odluka i zauzimanje za sebe, kao i na to da politici države suprotstavljamo politiku i organizaciju radničke klase.

Anarhisti s razlogom favoriziraju direktnu akciju. Povijest je potvrdila našu teoriju – korištenje buržoaskih metoda jednostavno vodi do buržoaskih rezultata.

Prijevod: Durudy

Izvor: [Zabalaza](#)